

А. Кожевнікова,

аспірантка кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Поява нових прав та свобод людини і громадянина завжди є викликом для країни їх громадянства. Анексія, окупація українських територій, військова агресія Російської Федерації (далі – РФ) змусили Україну реагувати на проблеми громадян України, що постраждали внаслідок російсько-українського конфлікту. І досі механізм правового захисту громадян не є ідеальним ні з погляду законодавства, ні з погляду практики. І проблема не лише у недоліках діяльності суб'єктів такого захисту, що виконують функції держави, а й у тих умовах, у яких Україна змушена була реагувати (і реагує досі) на зухвале порушення основоположних прав та свобод її громадян. Хоча права і свободи діють безпосередньо, не можна говорити про те, що не потрібно створювати механізм для їх захисту. Потреба в правозахисному механізмі зростає, коли права порушуються. Окрім діяльності органів держави щодо захисту прав громадян, правозахисний механізм включає у себе боротьбу самих громадян за втілення в життя наданих їм законодавством прав та свобод.

Кожен громадянин повинен мати можливість вільно вибрати спосіб захисту своїх порушених прав. При цьому він повинен бути впевнений у тому, що держава гарантує рівну можливість скористатися цими способами захисту. Це є, в першу чергу, і виклик самій державі тримати оборону, стримувати військову агресію та водночас здійснювати захист прав та свобод своїх гро-

мадян. В іншому разі прагнення України до демократії, законності, свободи, рівності, гуманізму, правової держави, виражене в конституційних нормах і принципах, залишиться лише декларацією про наміри.

Формами захисту прав особи є:

1) захист прав органами публічної влади (державний захист);

2) захист прав громадян громадськими об'єднаннями (закони України «Про внутрішньо переміщених осіб» (далі – ВПО) [1], «Про єдину базу даних ВПО»);

3) самозахист прав людиною, що включає в себе:

– звернення в державні органи та органи місцевого самоврядування;

– оскарження дій (бездіяльності) посадових осіб, що порушують права громадян;

– звернення в засоби масової інформації та правозахисні організації, громадські об'єднання;

– публічні виступи громадян на захист своїх прав;

– звернення в міжнародні органи із захисту прав людини [5].

Докладніше розглянемо першу форму захисту – державний захист, який представлений Верховною Радою України (далі – ВРУ). Представницький характер парламенту полягає у тому, що цей орган є виразником інтересів та волі народу, який складається з усієї сукупності громадян держави. Звідси – позначення парламенту як народного (національного) представництва. Для функціонування системи народного

представництва необхідно, щоб депутати відображали політичні настрої та інтереси країни; вони мають керуватися її волею. Представницька функція Верховної Ради України здійснюється через реалізацію низки представницьких повноважень, до яких, зокрема, належить і визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики. ВРУ одна з перших законодавчо відреагувала на загарбницькі дії з боку РФ, прийнявши низку нормативних актів, спрямованих на захист державного суверенітету, прав та свобод людини і громадянина.

Політичний напрям діяльності Верховної Ради України має на меті: демократизацію політичних відносин, удосконалення інститутів політичної системи, забезпечення ефективного управління суспільними та державними процесами, підвищення рівня політичної свідомості та правової культури суспільства, створення умов, необхідних для реалізації прав і свобод людини та громадянина, тощо.

Для ефективного здійснення повноважень у заданому напрямі Верховна Рада України (2019 року скликання) створила у своєму складі такі комітети: Комітет із питань національної безпеки, оборони та розвідки; Комітет із питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин.

Ще однією формою роботи із захисту прав та свобод громадян, постраждалих унаслідок російсько-українського конфлікту, є парламентські слухання.

Ми звернулися до рекомендацій парламентських слухань на тему: «Актуальні питання зовнішньої політики України», схвалених Постановою Верховної Ради України від 24 травня 2017 року, які звучать так:

«Верховній Раді України:

1) продовжити докладати зусилля, спрямовані на протидію агресії Російської Федерації проти України та відновлення територіальної ціліс-

ності України у міжнародно визнаних кордонах;

2) ухвалити закон про тимчасову окупацію Російською Федерацією території України;

3) активізувати законотворчий процес, спрямований на реалізацію стратегічного курсу України на набуття членства в НАТО та ЄС;

4) забезпечити активну роботу національних делегацій України у парламентських асамблеях НАТО, ОБСЄ та Ради Європи у контексті захисту національних інтересів України;

5) ухвалити протягом півріччя з моменту внесення на розгляд новий Закон України «Про засади зовнішньої політики України»;

6) ухвалити нову редакцію Закону України «Про дипломатичну службу»;

7) разом із Кабінетом Міністрів України забезпечити здійснення в межах своїх повноважень усіх необхідних заходів для підтримання інформаційних та комунікаційних зв'язків із громадянами України, які проживають на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також в окремих районах Донецької і Луганської областей» [7].

Пропонуємо зупинитися на деяких пунктах даних рекомендацій, які фактично так і не були виконані.

Прийняття Закону України «Про засади зовнішньої політики України», на нашу думку, мало б бути першим і відправним кроком у захисті прав та свобод громадян, постраждалих від російсько-українського конфлікту. По-перше, саме законом ми визнаємо Росію агресором і констатуємо факт збройної агресії на українській території та проти українських громадян. Тим більше на даний час Україна вже чітко сформулювала свою державницьку позицію у цьому питанні, навіть за наявності певних політичних груп, що дотримуються думки так званих «дружніх відносин» у перспективі, але визнають факт війни.

Довгий шлях переговорів з ЄС призвів до того, що 1 вересня 2017 року

після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі. Тим самим Україна визнала/знайшла союзників у політичних аспектах російсько-українського конфлікту. У статті 7 Угоди визначено, що «Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів. А також поширюють ці принципи у двосторонніх та багатосторонніх відносинах. Сторони будуть вчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити цим принципам на всіх можливих рівнях політичного діалогу» [10].

Чинний Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» не лише не відображає реального стану зовнішньої політики держави, а й фактично не містить зовнішньополітичних засад у цілому, які б відповідали реаліям сьогодення. За винятком ст. ст. 1, 2 даного Закону, що містять поєднання засад та принципів внутрішньої та зовнішньої політики, та ст. ст. 11, 12, що визначають засади та їх реалізацію у зовнішній політиці держави, у Законі більше про такий важливий напрям діяльності держави не йдеться [2]. Тобто Закон, на нашу думку, можна визначити як фіктивний, зважаючи на те, що він був прийнятий у 2010 р. і не враховує ні положень досягнутої співпраці з ЄС, згідно з вищезгаданою Угодою, ні того, що Україна є країною, що воює, і наслідком таких дій є загарбницька позиція РФ. І якщо й повернутися до згаданих статей Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», то і перелік принципів має змістовно збільшитися.

Закон про тимчасову окупацію Російською Федерацією території України не був прийнятий саме у такому його формулюванні. Виходячи з того, що Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» був прийнятий у 2014 році і містить окремі

положення про забезпечення деяких прав громадян, які проживають на тимчасово окупованій території, а на окупованих Росією територіях України відбуваються масові порушення прав людей, які належать до категорії «постраждалих» у статусі «полонені Кремля», внутрішньо переміщені особи, що також потребує, в першу чергу, законодавчого врегулювання та визначення/визнання статусу таких громадян із метою захисту їхніх прав та свобод, використання можливостей, гарантованих загальновизнаними стандартами забезпечення прав людини. Пропонуємо прийняти Закон України «Про правовий захист громадян України, постраждалих внаслідок російсько-українського конфлікту» та визначити в ньому можливості правового захисту громадян України, що постраждали внаслідок російсько-українського конфлікту за категоріями постраждалих: 1) громадяни, які проживають на тимчасово окупованій території; 2) внутрішньо переміщені особи; 3) цивільні полонені. Ми навмисно не відносимо сюди учасників АТО, розглядаючи їх як осіб, добровільно чи на виконання обов'язку громадян України покликаних здійснювати захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України [4], які, отримавши спеціальний статус учасника бойових дій, користуються відповідними правами, встановленими законодавством, зокрема «Порядком надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення» та Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Стосовно військовополонених, то їхній

статус регулюється принаймні міжнародним правом і часто знаходить своє відображення в національному законодавстві. Їх звільненням займаються держава та багато впливових зацікавлених груп, які захищають інтереси ветеранів. Звільненням військовополоненим здебільшого було відносно легко повертатися на територію, підконтрольну урядові України. Навпаки, про цивільних ув'язнених іноді навіть ніхто не знає або після звільнення часто залишають напризволяще.

Державний захист прав людини забезпечується через інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. Він є інститутом позасудового захисту прав людини і громадянина. Метою парламентського контролю над дотриманням конституційних прав і свобод громадян, постраждалих внаслідок російсько-українського конфлікту, що здійснює Уповноважений Верховної Ради України, є:

- 1) захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;
- 2) додержання та повага прав і свобод людини і громадянина;
- 3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;
- 4) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність із Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі;
- 5) поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина;
- 6) запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод;
- 7) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу.

Уповноважений із прав людини виконує публічно-представницьку функцію. Його діяльність доповнює існуючі засоби захисту прав і свобод грома-

дян, але не відміння і не тягне перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і відновлення порушених прав і свобод громадян, постраждалих унаслідок російсько-українського конфлікту. У даному разі він покликаний виконувати дві основні функції: виявляти й аналізувати збої в роботі органів влади, що призводить до неможливості відновлення порушених прав людини, та виробляти рекомендації щодо ефективності захисту прав постраждалих громадян.

Кабінет Міністрів України здійснює роботу з виконання завдань і функцій держави, спрямованих на реалізацію внутрішньої і зовнішньої політики, пов'язаних із забезпеченням прав та свобод громадян України, постраждалих від російсько-українського конфлікту у сферах соціального захисту населення, освіти тощо. Тобто в тих найбільш проблемних сферах життєдіяльності, що заважають нормальному життю громадян, котрі залишилися на окупованих територіях, чи тих, хто набув статусу ВПО (внутрішньо переміщених осіб). Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України дають змогу хоча б частково вирішити проблеми визначених категорій.

Кабінет Міністрів України на виконання норм Конституції України із забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави прийняв Постанову «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України».

Основними завданнями Комісії є:

- 1) забезпечення координації дій органів виконавчої влади з питань узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

2) узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

3) аналіз стану дотримання прав та свобод людини і громадянина та фактів порушень таких прав і свобод внаслідок збройної агресії та тимчасової окупації частини території України, надання пропозицій щодо вжиття заходів реагування на них;

4) підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері захисту прав та свобод людини і громадянина, що порушені внаслідок збройної агресії та тимчасової окупації частини території України;

5) підготовка консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України [6].

На виконання Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» передусім дійсно важливо мати чітку правову позицію України з питання збройної агресії Росії як для національного врегулювання законодавчих та правореалізаційних потреб, так і для отримання допомоги та підтримки міжнародного товариства.

У лютому 2020 року ВРУ розглядала законопроект «Про Національне агентство України з питань подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації» [8]. Серед його функцій – формування та реалізація державної політики з питань вироблення єдиної правової позиції України стосовно збройної агресії Російської Федерації та подолання її наслідків як концептуальної основи для підготовки консолідованої претензії України до РФ щодо встановлення і реалізації міжнародно-правової відповідальності Росії за збройну агресію проти України; підрахунок обсягу шкоди і збитків, завданих Україні російською агресією, та складання реєстру воєнних злочинів і злочинів проти людяності, вчинених

Російською Федерацією під час збройної агресії проти України.

На нашу думку, потреба у такому органі є. Притому, що деякі з перелічених функцій виконують або можуть бути виконані іншими діючими органами державної влади, та, зважаючи на складність і важливість завдань, що стоять перед Україною, консолідація повноважень у руках одного органу піде на користь у досягненні правових результатів його діяльності.

Інститут Президента виступає особливою організаційно-правовою гарантією прав і свобод людини та громадянина, що відображено в тексті Основного Закону нашої держави. Метою його діяльності є реальне забезпечення прав і свобод особи, що, відповідно, також і передбачає їх захист. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [4]. Згідно зі статтею 106 Конституції, Президент України на забезпечення державного суверенітету здійснює такі повноваження [4]:

1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;

2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

4) вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України;

5) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України;

6) є Верховним головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище

командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

7) очолює Раду національної безпеки і оборони України;

8) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

9) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;

10) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації з подальшим затвердженням цих рішень Верховною Радою України;

11) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і чини;

12) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними.

Разом із тим не можна не помітити потребу в удосконаленні інституційних механізмів реалізації заявлених завдань і функцій правозахисними структурами з президентської системи. Ефективність цього процесу істотно впливає на ступінь довіри населення до Президента України. Правозахисна діяльність Президента України як гаранта прав і свобод людини і громадянина вимагає певного організаційного наповнення. Це виражається, насамперед, у тому, що глава держави призначає глав державних інституцій, повноваження яких пов'язані із захистом прав і свобод людини і громадянина, у тому числі посад, що належать до т. зв. силових структур, що здійснюють захист державного суверенітету,

територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Президент України вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України; вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України; є Верховним головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави; очолює Раду національної безпеки і оборони України.

Із прийняттям Закону України «Про національну безпеку України» Президента України віднесено до суб'єктів здійснення демократичного цивільного контролю як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби. Демократичний цивільний контроль – комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки й оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їхній ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України.

Станом на 20 лютого 2020 року на засіданні Ради національної безпеки і оборони України під головуванням Президента України схвалено Стратегію національної безпеки і оборони «Безпека людини – безпека країни». Секретар РНБО зазначив: «Уперше в центрі уваги документа – людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недо-

торканність і безпека, а одним із пріоритетних національних інтересів визначається захист прав, свобод і законних інтересів громадян України» [9].

Якщо знову ж таки звернутися до питання національної ідеї і задатися питанням, хто повинен стати її головним гарантом, то відповідь єдина – Президент України. Більше того, саме Президент України (і йдеться зараз не про прізвище, а про посаду) повинен розробити законопроект «Про національну ідею України» та винести його на всеукраїнський референдум. Щодо змісту самої національної ідеї, то, на нашу думку, вона сформувалася виходячи з реалій сьогодення, і, як би примітивно це не звучало, це має бути незалежність України. Навіть якщо сподіватися, що збройний конфлікт із Російською Федерацією завершиться, то в практичному сенсі на роки ще залишиться завдання з відновлення української незалежності, а в теоретичному – без незалежності ми не можемо говорити ні про національну єдність, ні про подальший розвиток, ні про дієвий механізм правового захисту своїх громадян. І парадокс у тому, що, здобувши державну незалежність, національна ідея переходить у нову фазу – розбудови, розвитку, курс на що останніми роками активно веде Україна. А зараз нам знову потрібно відвойовувати незалежність.

Таким чином, кінцева мета діяльності демократичної правової держави полягає у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Досягнення цієї мети нерозривно пов'язане з обов'язком держави створювати систему захисту прав і свобод, а також установлювати чіткі юридичні процедури такого захисту. Україні потрібні нові проекти прогресивної спрямованості.

Статтю присвячено дослідженню засобів захисту прав людини в умовах російсько-українського конфлікту.

Поява нових прав та свобод людини і громадянина завжди є викликом для країни їх громадянства. Анек-

сія, окупація українських територій, військова агресія Російської Федерації змусили Україну реагувати на проблеми громадян України, що постраждали внаслідок російсько-українського конфлікту. І досі механізм правового захисту громадян не є ідеальним ні з погляду законодавства, ні з погляду практики. І проблема не лише у недоліках діяльності суб'єктів такого захисту, що виконують функції держави, а й у тих умовах, у яких Україна змушена була реагувати (і реагує досі) на зухвале порушення основоположних прав та свобод її громадян. Хоча права і свободи діють безпосередньо, не можна говорити про те, що не потрібно створювати механізм для їх захисту. Потреба в правозахисному механізмі зростає, коли права порушуються, саме тому запропоновано дану наукову публікацію. Окрім діяльності органів держави щодо захисту прав громадян, правозахисний механізм включає у себе боротьбу самих громадян за втілення в життя наданих їм законодавством прав та свобод.

Кожен громадянин повинен мати можливість вільно вибрати спосіб захисту своїх порушених прав. При цьому він повинен бути впевнений у тому, що держава гарантує рівну можливість скористатися цими способами захисту. Це є, в першу чергу, і викликом самій державі тримати оборону, стримувати військову агресію та водночас здійснювати захист прав та свобод своїх громадян. В іншому разі прагнення України до демократії, законності, свободи, рівності, гуманізму, правової держави, виражене в конституційних нормах і принципах, залишиться лише декларацією про наміри.

У цій роботі аналізується державний захист як основний захист прав особи органами публічної влади.

Верховна Рада України (далі – ВРУ). Представницький характер парламенту полягає у тому, що

цей орган є виразником інтересів та волі народу, який складається з усієї сукупності громадян держави. Звідси – позначення парламенту як народного (національного) представництва. Для функціонування системи народного представництва необхідно, щоб депутати відображали політичні настрої та інтереси країни; вони мають керуватися її волею. Установлено, що представницька функція ВРУ здійснюється через реалізацію низки представницьких повноважень, до яких, зокрема, належить і визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики. ВРУ одна з перших законодавчо відреагувала на загарбницькі дії з боку РФ, прийнявши низку нормативних актів, спрямованих на захист державного суверенітету, прав та свобод людини і громадянина.

Проаналізовано, що політичний напрям діяльності Верховної Ради України має на меті: демократизацію політичних відносин, удосконалення інститутів політичної системи, забезпечення ефективного управління суспільними та державними процесами, підвищення рівня політичної свідомості та правової культури суспільства, створення умов, необхідних для реалізації прав і свобод людини та громадянина, тощо.

Отже, у цій статті звернувся до питання національної ідеї і задалися питанням, хто повинен стати її головним гарантом. Відповідь єдина – Президент України. Більше того, саме Президент України (і йдеться зараз не про прізвище, а про посаду) повинен розробити законопроект «Про національну ідею України» та винести його на всеукраїнський референдум. Щодо змісту самої національної ідеї, то, на нашу думку, вона сформувалася виходячи із реалій сьогодення, і, як би примітивно це не звучало, це має бути незалежність України. За результатами дослідження конста-

товано, що навіть якщо сподіватися, що збройний конфлікт із Російською Федерацією завершиться, то в практичному сенсі на роки ще залишиться завдання з відновлення української незалежності, а в теоретичному – без незалежності ми не можемо говорити ні про національну єдність, ні про подальший розвиток, ні про дієвий механізм правового захисту своїх громадян. І парадокс у тому, що, здобувши державну незалежність, національна ідея переходить у нову фазу – розбудови, розвитку, курс на що останніми роками активно веде Україна. А зараз нам знову потрібно відвойовувати незалежність.

Таким чином, кінцева мета діяльності демократичної правової держави полягає у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. У статті встановлено: соціальна зумовленість досягнення цієї мети нерозривно пов'язана з обов'язком держави створювати систему захисту прав і свобод, а також установлювати чіткі юридичні процедури такого захисту. Україні потрібні нові проєкти прогресивної спрямованості.

Ключові слова: права людини, захист прав, порушені права, правозахисний механізм, форми захисту прав, державний захист прав.

Kozhevnikova A. Means of protection of human rights in the conditions of the Russian-Ukrainian conflict

The article is devoted to the study of human rights protection in the Russian-Ukrainian conflict.

The emergence of new human and civil rights and freedoms is always a challenge for the country of their citizenship. Annexation, occupation of Ukrainian territories, military aggression of the Russian Federation (hereinafter – the Russian Federation) forced Ukraine to respond to the problems of Ukrainian citizens affected

by the Russian-Ukrainian conflict. And still the mechanism of legal protection of citizens is not ideal neither from the point of view of the legislation, nor from the point of view of practice. And the problem is not only in the shortcomings of the subjects of such protection, which perform the functions of the state, but also in the conditions in which Ukraine was forced to react (and still reacts) to the blatant violation of the fundamental rights and freedoms of its citizens. Although rights and freedoms operate directly, it cannot be said that there is no need to create a mechanism to protect them. The need for a human rights mechanism grows when rights are violated, which is why this scientific publication is proposed. In addition to the activities of state bodies to protect the rights of citizens, the human rights mechanism includes the struggle of citizens themselves for the implementation of the rights and freedoms granted to them by law.

Every citizen should be able to freely choose how to protect their violated rights. At the same time, he must be sure that the state guarantees equal opportunities to use these methods of protection. This is, first of all, a challenge to the state itself to keep the defense, to restrain military aggression and at the same time to protect the rights and freedoms of its citizens. Otherwise, Ukraine's desire for democracy, legality, freedom, equality, humanism, and the rule of law, expressed in constitutional norms and principles, will remain only a declaration of intent.

This paper analyzes state protection as the main protection of individual rights by public authorities.

The Verkhovna Rada of Ukraine (hereinafter – the Verkhovna Rada). The representative nature of the parliament is that this body is an expression of the interests and will of the people, which consists of the entire population of the state. Hence the designation of parliament as a people's (national) representation. For

the system of people's representation to function, it is necessary for deputies to reflect the political moods and interests of the country; they must be guided by her will. It is established that the representative function of the Verkhovna Rada of Ukraine is carried out through the implementation of a number of representative powers, which, in particular, include the definition of the principles of domestic and foreign policy. The Verkhovna Rada was one of the first to respond legislatively to the aggressive actions of the Russian Federation by adopting a number of regulations aimed at protecting state sovereignty, human and civil rights and freedoms.

It is analyzed that the political direction of the Verkhovna Rada of Ukraine aims to: democratize political relations, improve the institutions of the political system, ensure effective management of social and state processes, increase political awareness and legal culture of society, create conditions necessary for human rights and freedoms and citizen, etc.

So, in this article we addressed the issue of the national idea and asked who should be its main guarantor. The only answer is the President of Ukraine. Moreover, it is the President of Ukraine (and now it is not about the name, but about the position) who must develop the bill «About the national idea of Ukraine» and submit it to an all-Ukrainian referendum. As for the content of the national idea itself, in our opinion, it was formed based on the realities of today and, no matter how primitive it may sound, it should be the independence of Ukraine. According to the results of the study, even if we hope that the armed conflict with the Russian Federation will end, in the practical sense the task of restoring Ukrainian independence will remain for years, and in theory – without independence we can not talk about national unity or further development, nor about an effective mechanism of legal protection

of its citizens. And the paradox is that, having gained state independence, the national idea enters a new phase – development, development, the course of which Ukraine has been actively pursuing in recent years. And now we need to regain independence.

Thus, the ultimate goal of a democratic state governed by the rule of law is to ensure the rights and freedoms of man and citizen. The article states that the social conditionality of achieving this goal is inextricably linked with the obligation of the state to create a system of protection of rights and freedoms, as well as to establish clear legal procedures for such protection. Ukraine needs new progressive projects.

Key words: human rights, protection of rights, violated rights, human rights mechanism, forms of protection of rights, state protection of rights.

Література

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 1. Ст. 1.
2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відомості Верховної Ради України» (ВВР). 2010. № 40. Ст. 527.
3. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 1. Ст. 1.
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
5. Конституційне право зарубіжних країн : короткий курс лекцій із дисципліни. URL : https://studme.com.ua/158407204384/pravo/konstitutsionnoe-pravo_zarubezhnyh_stran.htm.
6. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1059. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1059-2018-n>.
7. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Актуальні питання зовнішньої політики України», схвалені Постановою Верховної Ради України від 24.05.2017 № 2069-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2069-19>.
8. Про Національне агентство України з питань подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації : проект закону Верховної Ради України від 11.02.2020. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI01397A.html.
9. Стратегія національної безпеки України : Постанова Президента України. URL : <https://www.president.gov.ua/news/rnbo-peredala-na-zatverdzhennya-prezidentu-strategiyu-nacbez-59873>.
10. Про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: Угода між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciju>.

